

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VI. An satisfactio Christi fuerit condigna, atque ad juris apices?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

fuerunt; nullam ergo proportionem habent ad noſtras perpetuo non finiendas. Argumentum ſextum illud eſt: Creditur Chriſtus à Catholicis verus Deus, ſed falſo, non enim opus fuiſſet, ut tot acerbos cruciatus, mortemque tam diſtam perferret. Inſuper arguitur: Dato quod Chriſtus Deus ſit, ut Deus non poterat quidquam pati; paſſus itaque eſt, ut homo. Nec ſufficit unio, quam dicunt hypſtaticam, ad conferendam paſſioni humanitatis majorem efficaciam: nam qua majori prædita eſt vi ſumptio cibi vel potus in homine, quam in cæteris animantibus? Ergo plaga corpori hominis inſiſta nullam aliam vim habet, quam ſi inſiſta fuiſſet beſtiæ, nec aliam mors illata homini Deo, quam ſi illata eſſet puro homini. Illud quoque obijcit: Divina natura non potuit affligi, ſicut animantia, quæ dum corpus affligitur, perſæpe dolent; nullam igitur vim contulit afflictationibus naturæ humanæ. Octavo illud aſſert: Etiamſi Deus ſit infinitus, non tamen operationes Dei, quantumvis maximi, infinitum habent prætiū; non eim tanti æſtimatur mundus, homo, & quælibet res

creata, quanti ſumus Deus Auctor, & Conditor. Idem aſſerendum de Chriſti operibus. Aliam quoque rationem adjicit, nimirum, quod ille qui ſatisfacit, debet eſſe ejusdem generis & naturæ, cujus ille eſt, pro quo ſatisfacit; unde inferit opus fuiſſe, ut Chriſtus ſatisfaceret in quantum homo: quod ob finitam humanitatis conditionem fieri non potuit. Poſtremum argumentum hoc pacto intenditur: Ipſa divina natura ipſe Deus erat, cui erat ſatisfaciendum; quomodo ergo Chriſtus ut Deus poterat ſatisfacere? Si recurras ad divinarum perſonarum diſtinctionem? nonne ipſius Filii perſonæ, non minus, quam perſonæ Patris ſatisfaciendum fuerat? Hæc Socinus: qui, ut ex dictis apparet, quidquid adverſus Chriſti ſatisfactionem aſſerre poterat vel perſidia hæreſis, vel fallax dialectica, vel dæmonis inſpiratio, & quidquid ipſius gregarii ore peſtifero evomuerunt, retextit & propinavit: & quem nos data opera oppugnare ſtuduimus everſo funditus univerſo ejus ſyſtemate: nam quæ objecta ſunt nuper Scholaſtici omnes norunt, & contriverunt in quæſtione proximo capite inſtituenda.

C A P U T VI.

An ſatisfactio Chriſti fuerit condigna, atque ad
juris apices?

S U M M A R I U M.

1. Status quæſtionis.

2. Variæ DD. ſententiæ.

3. 4. & 5. Probatur, ſatisfactionem Chriſti eſſe ſuperabundantem.

6. & 7. Solvitur obſectio.

8. 9. & 10. Reſolutio cum prænotandis.

11. 12. 13. & 14. Probatur propoſitio.

15. & 16. Diſcutitur doctrina P. Fraſſen, & P. Macedo.

1. Status quæſtionis.

CONTRA poſtremas Socini argutationes ferunt nobis ſuppetias omnes è Schola Theologi in ea quæſtione, utrum Chriſti ſatisfactio fuerit æquivalens, & ex ſtriſta juſtitia. Omnes enim condignam & æquivalentem fatentur propter perſonæ ſatisfacientis infinitam dignitatem; quamvis Scotus, Durandus, & Gabr. in diſtinct. xix. libri 3. ac nonnulli alii eorundem ſectatores negent fuiſſe ex rigoroſa juſtitia, ſi omnes conditiones ſpectentur juſtitia hujus, quas ſinguli approbant. Sunt vero conditiones illæ quatuor: ac prima, ut ſatisfactio ſit æquivalens, & creditori quantum ablatum eſt perſolvatur: ſecunda, ut ſit ad alterum: tertia, ut ſit ex propriis bonis perſonæ, quæ ſatisfacit, eaque

R. P. Berti Theol. Tom. V.

bona ſint aliàs indebita: ultima, ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratioſa remiſſio. Addunt quidam conditiones alias, ut ſatisfactio ſit libera, ut ſit à perſona offendente, ut denique creditor teneatur illam acceptare: quas tres conditiones arbitror non eſſe modo expendendas; nam quantum ad libertatem attinet, requiritur tantum ratione meriti, & Chriſtum mortuum pleniffima libertate conſentiunt omnes: ſatisfactionem exhibendam ab ipſa perſona offenſa verum eſt, ſi nullus adſit fidejuſſor, qui ſolvat; ac demum nullam in Deo creditore reperiri neceſſitatem abſolutam, ſed hypotheticam tantum, ac ſuppoſita redimendi humanum genus gratuita prædeſinitione,

L I

liquet

liquet ex priori capite hujus libri. Occurrit ergo difficultas de quatuor illis conditionibus principio positis, præsertim cum illustri Scotista Mastrius fateatur disp. iv. q. 4. dub. 3. postremas ab omnibus non requiri.

2.
Varie au-
torum sen-
tentia.

His conditionibus non obstantibus, satisfactionem Christi fuisse ad juris apices tenet universa Schola Thomistarum, ac nostra, subscribentibus Salmant. disp. i. dub. 7. Sylvio quæst. i. art. 2. q. 3. Suarezio disp. 4. sect. 5. L'Herminiero Tom. 3. pag. 115. Du-Hamel lib. iv. dissert. i. cap. 2. Tournely quæst. v. art. 3. Witasse quæst. xi. art. 2. quos è magno numero sat est laudasse. Nec defunt, qui sententiam oppositam appellant sacrilegam, impiam, & Christo Domino indignam, ut Barth. Medina, Capreolus, Soto, Cabrera, apud præcitatos Salm. num. 214. Sed cum illius auctores pretii valorem non minuant, ac tantum de his conditionibus dissentiant, temperandum est à censura, quam hac ratione propulsat Mastrius loco citato. Distinguenda itaque est illa quæstio, an Christi satisfactio fuerit æquivalens & condigna, ab altera, an fuerit ad strictos apices juris: quarum primam negative resolvere esset meritis Christi detrachere, & instaurare ad bellum contractas Socini vires: alteram affirmative propugnare, licet id catholica fides non exigat, est omnino extremos ejusdem Socini impetus confringere, cum & ipse, ut vidimus, iisdem justitiæ conditionibus objectis tela ejaculet: quod nonnulli ad concertationem domesticam, quam ad hostium conflictum paratiores, minime præviderunt. Duabus ergo propositionibus id, quod quæritur, explanabimus.

3.
Propositio. PROPOSITIO I. Satisfactio Christi nondum æquivalens est, verum etiam superabundans.

Ex Scripturis.

Probatur i. ex Scripturis: nam Psalm. cxxix. 7. legimus: *Copiosa apud eum redemptio*; ubi non solum advertendum est redemptionem dici *copiosam*, *multam*, *eximiam*; verum etiam addi, *Ipse redimet Israel*, ad commonstrandum, inquit August. Enarrat. in hunc Psalm. n. 12. *quia Israel vendere se potuit, & fieri venumdatus sub peccato; redimere se ab iniquitatibus non potest: sed ille potuit redimere, qui se non potuit vendere.* At satisfactio imperfecta etiam ab homine, qui se vendidit, poterat exhiberi. II. Ad Rom. v. 10. inquit Apostolus: *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia:*

quo in loco fieri ex contrariis collationem probat adversus Jul. S. P. Aug. lib. 2. Op. Imperf. n. 217. cum ex una parte generatio ponatur, & ex altera regeneratio; ex una regnum mortis, ex altera regnum vitæ; ex una abundantia, ex altera remissio peccatorum. Atqui, ait Sylvius, peccatum de rigore justitiæ intulit damna, quibus homo erat obnoxius. Ergo gratia Christi etiam de rigore justitiæ damna illa reparavit. Aperta est in eundem locum sententia Theophylacti pag. 54. *Veluti igitur contrarie inter sese pugnant acies constituuntur, peccatum quidem militem habuit mortem, gratia vero justitiam.* III. Idem Apostolus ad Hebr. x. 12. 14. instituens comparisonem inter legales hostias, & Christi mortem, de illis inquit: *Nunquam possunt auferre peccata*; de hac autem: *Consummavit in æternum sanctificatos*; atque utitur hac ratione, ut ostendat eum olim Sacerdos quotidie præsto esset ministrans, easdemque semper offerens hostias, Christus vero unam semel obtulerit: quod sane nihil evinceret, nisi Christi satisfactio omne debitum persolveret æquivalenti pretio, nam & sacrificia legalia purgare poterant ex Dei liberalitate peccata; & justa adesset causa aliam quotidie hostiam mactandi, nisi Christus semel oblatu sanguinis sui magno pretio peccata omnium exhaurisset. Audias in hunc locum Oecumenium Tom. 2. pag. 395. *Unica enim oblatione, quam obtulit Christus, perfecte à peccatis liberavit.* Et infra: *Quæ necessitas est multarum oblationum cum unica illa, quam exhibuit Christus, fuerit sufficiens ad auferenda peccata?* IV. Huc spectant omnia fere argumenta, quibus cap. 2. & 3. ex sacris literis probatum est nos emptos pretio magno, damnatum peccatum ex peccato, Christum peccata nostra portasse, & cætera, quæ repetere non est opus.

Deinde probatur ex Patribus: nam Chrysostomus hom. x. in Epist. ad Rom. pag. 100. *Quemadmodum, inquit, si quis eum, qui obolos decem sibi debeat, in carcerem conjiciat, nec eum tamen solum, sed ejus causa tum uxorem, tum liberos, tum famulos; atque hic superveniens unus aliquis decem quos dixi obolos non numeret modo, sed cum infinita item auri talenta largitur, tum vero in aulos regias vinctum illum introducat, cum eo summum bonorem, reliquunque principalem splendorem communicet, non possint utique postea oboli illi decem illius memoria observari, qui eos numeraverit mutuaveritque; sic & in nobis evenit: multo enim plura iis, quæ debemus*

4.
Ex Patribus.

bamus dependit Chriſtus, atque adeo tanto plura, quanto mare immenſum ad puſillam guttam collatum majus eſſe poſſit. Cyrillus Jeruſolymit. Catech. xiii. pag. edit. Morelli 316. *Cuſtodivit enim & decreti veritatem, & benignitatis virtutem. Aſſumpſit Chriſtus peccata in corpore, in lignum: ut per mortem ipſius nos peccatis mortui juſtitia viveremus. Non parvus erat, qui mortuus eſt pro nobis. Non erat ovis ſenſibilis. Non erat ſimplex homo: non erat angelus tantum, ſed Deus incarnatus. Non tantum erat peccantium peccatum, quanta pro illis morientis juſtitia; non tantum nos peccavimus, quantum ille juſte egit, qui animam pro nobis poſuit, qui poſuit quando voluit, & ruruſus accepit quando voluit. S. P. Auguſtinus lib. xiiii. de Trinit. cap. 13. num. 17. ait: Diabolus non potentia Dei, ſed juſtitia ſuperandus fuit: quod poſtea pluribus probat, repetitque cap. l. Ench. num. 14. Et in Pl. 95. num. 15. & 129. num. 3. docet quomodo Chriſtus pro toto pretium dedit: delevit omnia peccata nocentium: redemit omnes captivos. Sed plura ex Auguſtino præcedenti cap. ſunt producta. Magnus Leo ſerm. xii. de Paſſione Domini cap. 3. pag. 59. inquit: Effuſio enim pro injuſtis ſanguinis juſti tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: quoniam, ſicut Apoſtolus ait, Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia. Et cum ſub peccati præjudicio nati poteſtatem acceperint ad juſtitiam reſurgendi, validius donum factum eſt libertatis, quam debitum ſervitutis. Divus Bernardus contra Petrum Abael. cap. 8. pag. 117. Fuit vero ſanguis, qui effuſus eſt, tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quo factum eſt ut effunderetur, deleveret, ac per hoc de antiqui illius utpote levioris deletionem nullam omnino dubietatem relinqueret. Ac ne repetamus quæ attulimus tertio capite, Clemens V. in Extrav. Unigenitus, de pœnit. & remiſſ. cap. 2. hæc Tarraconenſi Archiepiſcopo ſcripſit: Non enim corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incontaminati & immaculati pretioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſe velut quoddam profluvium noſcitur effuſiſſe: ita, ut à plantæ pedis uſque ad verticem capitis*

R. P. Berti Theol. Tom. V.

nulla ſanitas inveniretur in ipſo. Ubi animadvertit Sylviuſ, Pontificem pro cauſa, cur una gutta pretioſi ſanguinis ſuffeciſſet, atterre humanæ naturæ unionem ad Verbum, & ideo ineptum eſſe quorundam reſponſum, Clementis verba exponentium, divina acceptatione ſuppoſita. Accedit Triburienſe Concilium celebratum tempore Formoſi Papæ anno 895. cap. 19. Tom. ix. Collect. Lab. pag. 451. cauſas afferens cur Sacra non conficiantur ſine aquæ viniſque mixtione, præter allatas à Florentino in decreto Eugenii ad Armenoſ Tom. xiii. p. 536. & à Tridentino ſeſſ. 22. cap. 7. Tom. xiv. 854. de quibus alibi, præcipere, ut duæ partes ſint vini, quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quam fragilitas populi; tertiaque, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

Tertio comprobatur propoſitio ratione: Chriſtus erat, quantum ad perſonam attinet, verus Deus, & licet paſſio, & quidquid ei convenit ratione aſſumptæ naturæ ſit phyſica entitate ſpectata finitum, quia tamen perſona ad ſua jura transfert naturæ utriuſque actus, nam illa humanitatem regit, cum ea conjunctim operatur, & quidquid operis ab ea elicitur, tribuitur ipſimet perſonæ; nulla fuit Chriſti actio libera ac meriti laude condecorata, cui non ineſſet valor infinitus, ſummumque pretium. Ejus itaque ſatiſfactio non ſolum omnium hominum iniquitati diluendæ fuit æquivalens, verum etiam pluris æſtimanda ac præponderans, cum nihil Verbo Deo excogitari poſſit præſtantius. Nota hic obiter ab infinita dignitate perſonæ repetere ſatiſfactionis æqualitatem cum Patres, tum Theologoſ præſtantiffimoſ: nam Cyrilluſ Jeruſolymit. laudata Catech. 13. demonſtrat Chriſtum plene pro nobis ſatiſdediſſe; quia non erat υἱὸς ἀνθρώπου, parvus ac finitus homo, ſed filiuſ Dei unigenituſ, ἀπαύτως & μονογενὴς ὁ ὑπεραποθνήσκων, qui pro nobis mortem ſubiit. Cyrilluſ alter Alex. in caput i. Joann. Tom. iv. pag. 27. oſtendit quomodo gratia per quam filii Dei conſtituimur nobis ſit conferenda per Chriſtum, quoniam ipſe duntaxat proprie filiuſ eſt, non ſpurioſ, neque falſo nuncupatuſ: unus ex uno, ſemper coexiſtens, & patri inſituſ. Et in Epiſt. ad Monachoſ Ægypti Tom. v. 2. p. pag. 18. demonſtrat contritam mortem, quia temere hoſtiliterque inſultavit corpori, quod ipſiuſ vita corpus erat, τὸ τῆς ζωῆς σῶματι. Da-

5.
Ex ratione.

L 1 2

maſce-

masceus lib. 111. de Fide Orthod. cap. 26. declarat quomodo ipsum Verbum omnia carne sustinuerit, etiamsi divina natura ab omni doloris sensu permaneret incolumis, quoniam *unus ex divinitate & humanitate compositus* vere patiebatur, atque hinc meriti illius seq. cap. repetit granditatem. Idem Latini docent. Ambrosius enim lib. v. in Lucam num. 102. probat ex divinæ personæ testimonio nihil posse majori pretio æstimari, quam Dei Unigenitum se obtulisse per mundo. Augustinus lib. x. Confess. cap. 43. num. 68. ait Mediatorem debuisse utramque sibi copulare naturam, ut per justitiam conjunctam Deo evacuaret mortem: quod repetit serm. xxvi. num. 7. & ccxl. num. 5. Anselmus lib. 2. Cur Deus homo cap. 6. demonstrat non potuisse Deo satisfacere nisi Deum, & cap. proximo satisfecisse Christum, quia est Deus homo, & quia duæ naturæ integræ in eo convenerunt in unam personam, quemadmodum corpus & anima rationalis conveniunt in unum hominem. Atque ex his inferitur nullatenus posse repudiari rationem, quam pro hac assertionem proferunt Scholastici cum D. Thoma in 3. dist. xx. 3. & 3. p. q. 48. art. 2. & D. Bonav. in Brevil. p. 4. cap. 7. petitam ex quo vita, quam pro nobis Salvator dependit, quamvis corporalis, fuerit tamen *vita Dei hominis*.

6.
Objectioni
vulgaris re-
spondetur.

Ex his dilucitur vulgaris obiectio, quod omnis actio Christi fuerit finita, si loquamur de actionibus humanis ex natura assumpta prodeuntibus, quibus proculdubio peracta est generis humani redemptio. Missis enim responsis aliis, videtur nobis facile præfatam objectionem elidi, si reponamus actionem quoque finitam & humanam esse summo pretio æstimandam, si efficiatur ab homine Deo, in hac enim hypothese divina persona, quæ agit in utraque natura, trahit ad jus suum quidquid in humana operatur, & revera dicitur: Hanc mortem pertulit ipse Deus: ad hanc humilitatem exinanivit semetipsum qui permanet in forma Dei; ac proinde hæc humilitas, hæc passio æstimanda non est tanquam *puri hominis*, sed tanquam Dei, licet nihil acciderit divinitati: quemadmodum mors inflicta corpori hominis, non est æque æstimanda, ac mors illata bestię, licet non interficiatur spiritualis anima; sed recte dicitur mors rationalis hominis, quia vita illa corporis, quamvis communis

sit bestię, non erat vita cujuslibet animantis, sed hominis: ita nimirum à dignitate personæ, cujus vita est, mutatur ipsa vita rationem pretii. Quamobrem utroque pollice subscribendum cenfeo magno Aquinati cit. loco scribenti: *Vita corporalis Christi habebat quendam infinitum valorem ex conjuncta divinitate, in quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & hominis*.

Dices: cum scribat Apostolus ad Col. 1. fl. 1. 24. *Adimpleo ea quæ defunt passioni Christi in carne mea, pro corpore ejus quod est Ecclesia*; dicendum est aliquid defuisse exhibitæ à Christo satisfactioni, ideoque non fuisse tanti, ut inquit, pretii. Resp. minime asserere Apostolum, quod aliquid desit Christi passionibus in se ipsis inspectis, sed affirmare defuisse tantum aliquid in carne nostra, & in corpore Ecclesiæ; quoniam, ut supra explicavimus, compati debemus, ut conglorificemur cum Christo: & licet ipsius Christi passio sufficiens sit ad univerforum salutem; debet nihilominus adnitentibus nobis, & opera bona exercentibus applicari, ut effectum suum sortiatur. Audias Augustinum summum Theologorum culmen in Psalm. 86. num. 5. *Videte quid dixit Apostolus, quia in ipso Christus patiebatur. Ut adimpleam, inquit, quæ defunt pressurarum Christi in carne mea. Ut adimpleam: quid? quæ defunt. Cui defunt? pressurarum Christi. Ubi defunt? in carne mea. Nunquid aliquid pressurarum deerat in illo homine, quod factum est Verbum Dei nato de Maria Virgine? Passus enim est quidquid pati deberet ex sua voluntate, non ex peccati necessitate: & videtur quia omnia. In cruce enim positus accepit acetum ultimum, & ait, Perfectum est. Potest etiam responderi, Apostolum pressuras, quas patiebatur, ut Christo reconciliaret Ecclesiam, non suas velle passiones esse, sed illius; quia ipse Christus per ministris suos curam gerit Ecclesiarum, & quidquid hi præstant,tribuendum est Redemptoris nostri solitudini ac merito. Atque hæc interpretatio cum cæteris, quæ ibidem tradit Paulus, mire cohærens, est Chrysostomi Hom. 1v. in eandem ad Coloss. Epistolam pag. 1342. edit. Commel. necnon Theophyl. pag. 642. Addit Oecumenius pag. 121. *complevere hoc in loco nihil esse aliud, quam iōus καὶ ὁμοιωθῆναι αὐτῷ, æque ac similiter pati*; & omnes nos debitores constitutos, ut ipsi etiam toleremus, & vicissim sustineamus afflictiones pro Christi*

7.
Urgetur ob-
jectio & re-
spondetur.

Christi Ecclesia. S. Thomas in cap. 1. ad Coloss. lect. 6. *Hoc deerat*, inquit, *quod sicut Christus passus erat in corpore suo, ita pateretur in Paulo membro suo, & similiter in aliis*; quia nimirum Deus in sua prædestinatione prævidit sanctorum suorum merita, inter quæ connumerantur passionibus martyrum: & licet capitis merita sint infinita, quilibet sanctus exhibet aliqua merita, *secundum mensuram suam*: quæ juxta eundem Apostolum ad Ephes. IV. 7. est mensura *donationis Christi*, gratia scilicet meritis ejus collata. Id vero à præmissa Augustini interpretatione parum, vel nihil differt.

8. PROPOSITIO II. In Christi satisfactione
Propositio 2. omnes condiciones interfuerunt, quæ
requiruntur ad exactas justitiæ leges.

Prænotan-
dum I.

Ut hanc positionem firmemus momentis Patrum auctoritate munitis, aliqua præmittemus. Ac primum sit, nullam Redemptoris operationem, sive agat assumpta forma, sive divina, sejungendam esse à communione personæ; quoniam, ut diximus lib. XXVI. cap. 11. licet caro exequatur quod carnis est, & divinitas pariter quod proprium habet; utraque natura, divinitatis, & carnis assumptæ operatur in una persona Unigeniti Dei Patris *inconfuse atque indivise*. Vid. supra pag. 158. Ratio hujus rei apertissima est, quia sicut nisi ageret utraque forma, Christus non esset Deus & homo; ita nisi operaretur eadem indivisa persona, Christus & Mediator non esset unus. Hinc sequitur, quod mors & passio, quæ si spectetur tantummodo forma humanitatis assumptæ, nota est infirmitatis ac subjectionis, si attendatur persona, quæ sibi humanitatem *hypostaticè* univit, est plenissimæ potestatis ac libertatis. Ac sic in Christi satisfactione gravior facta est in humilitate justitia, quia *nisi* Christus homo esset, non potuisset occidi; *nisi* Deus esset, non crederetur noluisse quod potuit, sed non potuisse quod voluit: nec ab eo justitiam prælatam fuisse, sed ei defuisse potentiam putaremus. Nunc vero humana pro nobis passus est, quia homo erat: sed si nolisset, etiam hoc non pati potuisset quia Deus erat. Hæc Augustinus lib. XI. de Trinit. cap. 14. num. 18.

9. Prænotan-
dum 2.

Animadvertendum deinde est, quod juxta plurimorum doctrinam, etiam si quælibet rationalis creatura teneatur Deo omne obsequium & reverentiam præstare, supposita tamen rectissima justitiæ præscriptione, ut mors sit poena peccati, si

sponte creatura innocens mortem subeat, Deo exhibet quod pro se non debet. Quamquam enim vita creaturarum omnium sit Dei; posteaquam illam beneficentissima largitate impertitus est, libero subjiciens arbitrio, ac statuta lege, ut perpetuo creatura vivat, nisi concessa libertate abutatur, si quis habens vitæ suæ potestatem hanc profundat, dat aliquid proprium, sui que juris, nec alio titulo debitum: quemadmodum etiam servus data sibi dono pecunia à Domino, facta ei facultate, ut illam industria sua det mutuam, aut pro libito impendat, non tenetur titulo servitutis Domino suo reportatum inde lucrum rependere; & filius emancipatus, sui que juris, potest iis, quæ in dominium ipsius transferuntur, satisfacere patri; licet neque inter Dominum & servum, neque inter patrem & filium vera intercedat justitia in iis, quæ non transeunt in servorum, filiorumque dominium. Hoc pactum mundi Redemptor, quamvis deberet supremo Domino præstare obedientiam, & omnia mandata ejus implere; accepta tamen plenissima potestate ponendi animam suam, subeundo mortem debitam tantummodo filiis Adæ peccato obnoxiiis, ipse nulla culpa inquinatus, & persolvens quod non rapuerat, dependit pretium à se non debitum. Neque hujus pretii valorem imminuit mandatum Patris præcipientis ut subiret supplicium crucis, quia Pater non tantum potestatem in mundi redemptione, sed etiam judicium exercens, id est, justitia utens, non sola auctoritate domini, ideo præcepit Christo ut moreretur, quia erat fidejussor in quem irruerant omnium hominum scelera; alias id non præcepturus, quia decreverat antea, mortem non esse infligendam nisi in poenam peccati. Quare S. Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 11. *Si dicimus* (inquit) *quia dabit se ipsum ad obediendum Deo, ut perseverando & servando justitiam subdat se ejus voluntati; non erit hoc dare, quod Deus ab illo non exigit ut debitor: omnis enim rationalis creatura debet hanc obedientiam Deo*. Ac postea: *Videamus si forte hoc sit vitam suam dare, sive ponere animam suam, sive tradere se ipsum morti ad honorem Dei*. Hoc ex debito Deus non exigit ab illo: quoniam namque non erat peccatum in illo, non debebat mori.

Præterea notandum est, esse quidem in Deo unam operationem, quia est una virtus effectrix, nec non unam summam majestatem, quæ à peccatoribus afficitur
injuria,

injuria, quia est una divinitas, una potestas, unum bonum incommutabile: sed propter incomprehensibilem trium personarum in una divinitatis natura coexistentiam, ita quæ ejusdem naturæ propria sunt, æqualiter conveniunt tribus personis, ut quæ ad personarum proprietatem attinent competant uni, non alteri. Singulis enim personis convenit ex æquo æternitas, immensitas, omnipotentia; at soli Patri esse expertem originis, soli Filio nativitas, atque soli Spiritui sancto ab utroque procedere. Atque id non nisi ab ineffabilis Trinitatis perfectione repetendum est. Itaque cum nihil in Trinitate sit ratione operationis divisum, Verbi Incarnatio E. G. à tota Trinitate peracta est, quatenus est opus aliquod, ut inquit, *ad extra*, & Filius non solum dicitur missus à Patre, sed etiam à Spiritu sancto; imo & Filius ipse, in quantum existens *in forma Dei*, misit semet ipsum ut existentem *in forma servi*: alioqui divideretur operatio, nec eadem essent, *opera patris, & filii*, contra testimonia scripturarum, ac primæ causæ propriam trium personarum rationem. Verum, ut dixi, cum hac indivisa operationis unitate, proveniente ex individua divinitatis natura, consilii discretio quædam orta ex distinctione personarum in iis, quæ ipsarum personarum sunt propria: per quam discretionem Pater dicitur mittens, Filius missus, Spiritus sanctus illuminans: atque ita, ubi est in actione communio propter unitatem ejusdem substantiæ, adinvenitur singularis proprietates ob discretionem personarum. Hæc, quæ ad catholicam fidem spectant, gravi & eloquenti oratione declarantur à Leone Magno sermone 3. de Pentec. cap. 2. pag. 76. his verbis: *Una est ibi benignitas misericordiæ, una censura justitiæ: nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum. Quæ ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus sanctus. Cumque alia sit persona missi, alia mittentis, alia promittentis, simul nobis & unitas manifestatur & Trinitas: ut essentia habens æqualitatem, & non recipiens solitudinem, & ejusdem substantiæ & non ejusdem intelligatur esse personæ. Quod ergo salva cooperatione inseparabilis Deitatis, quædam Pater, quædam Filius, quædam propriè Spiritus sanctus exequitur nostræ dispositionis redemptionis, nostræ salutis est ratio. Si enim homo ad imaginem & similitudinem Dei factus in suæ honore naturæ mansisset, nec diaboli fraude deceptus à lege sibi posita per concupiscentiam deviusset; Creator mundi creatura non fieret, neque*

aut sempiternus temporalitatem subiret, aut æqualis Deo patri filius Deus formam servi, aut similitudinem carnis peccati assumeret. Sed quia invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum, & aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi causam nostram ipse susceperet, qui sine majestatis suæ damno & verus homo fieret, & solus peccati contagium non haberet: divisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis; ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Hactenus Magnus Leo.

Ex his prænotationibus tanta auctoritate firmatis videor mihi amplissimam questionem de Christi satisfactione peracta, & ad strictos apices juris, finitam esse, & etiam quorundam Scholasticorum cavillationibus cumulativè satisfactum. Verum enim vero ex prænotatione ex Augustino deprompta liquet in Christi satisfactione interfuisse pretii æqualitatem, non alicujus partis debiti liberalem condonationem; quoniam vita, quam pro reparatione nostra profudit, erat vita Dei, qui pati non poterat, si tantum *in forma Dei* permansisset, atque ut pateretur assumpsit *formam servi*, sine qua non potuisset occidi, Quare errant, me iudice, qui passionem Christi, & quælibet opera carnis propria peccant *in se ipsis*, ut ex horum finitate inferant inæqualitatem satisfactionis; cum debeat attendi infinita personæ dignitas: cujus personæ erat caro quæ pependit in ligno, sanguis qui effusus est, & spiritus morte divulsus à corpore. Neque in re tanti momenti obsequendum arbitror humani ingenii excursionibus; quibus in humanitatem, qua Christus est passus, non in Verbum divinum, cujus est humanitas ipsa, solent quidam dirigere mentis aciem: sed, ut appareat gratior in humilitate justitia, attendendum est Jesum pro nobis passum esse verum hominem & verum Deum, & tam humanitatis, quam divinitatis operationes ad eandem pertinere personam.

Infertur ex eadem prænotatione, & ex proxima collustrata verbis beati Anselmi, Redemptoris nostri satisfactionem fuisse ex propriis, & aliis indebitis: quoniam assumpta à Verbo naturæ hominis translata est in jus divinæ personæ, quæ cum Deus sit, habet plenissimam potestatem ponendi animam suam, & hanc omni jure sibi vindicans, dum illam offert Patri hostiam placationis, dat quod sibi proprium est, ac magis proprium, quam

11.
Satisfactio
Christi ad
apicem juris.

12.
1. Conditio
satisfactio ad
æqualitatem.

13.
2. Conditio
satisfactio ex
propriis &
alias indebitis.

quam sit solventis debitum pecunia, ut pote unitam sibi *hypostatice*, & substantialiter; unde recte citato loco Augustinus, *Si nolisset, inquit, hoc non potuisset, quia Deus erat.* Et quamvis quidquid Christus habet, acceperit à Patre, ut merito ipsum his verbis alloqueretur, Joan. xvii. 10. *Omnia mea sunt:* in quantum tamen data sunt Filio coæterno & consubstantiali, ita sunt dona Patris, ut simul transeant in jus Filii, in cujus manu sunt *omnia*, Joan. i. 11. 35. & qui habet *vitam in semet ipso*, v. 26. liberam *ponendi animam* suam facultatem, x. 18. atque *potestate* *omnis carnis*, xvii. 2. Ergo & assumpta forma hominis, & anima, & vita, & innumera beneficia gratiarum, quæ inveniuntur in Christo, propria ejus sunt, & ab omni prorsus soluta debito; quoniam omnia sibi in proprietatem vindicat persona Verbi, quæ est Deus summus. Atque hoc pacto, si *hypostatica* unio attendatur, quam diximus in hoc satisfactionis negotio accurate spectandam; pretium pro nobis solvit persona à quocunque debito immunis. Id vero aperte sequitur ex doctrina Augustini. Dato enim, quod in Christo Domino attendatur ratio creaturæ duntaxat, quæ est subiecta Deo, eique debet obtemperare (tametsi præmonui ab hac, ut inquit, *præcisione* cavendum Theologo castigate disputandi de Deo homine Christo Jesu) dirimit subtiliter disputantium oppositiones Anselmus, demonstrans neque à creatura exigì *ex debito* mortem, quando nulli est obnoxia peccato; cum divina justitia ipsam mortem infligat hominibus, qui peccaverunt in Adam: quod supra ejusdem Anselmi verbis, & pervulgato exemplo fuit declaratum.

14. Præterea ex prænotatione tertio loco posita, & verbis Magni Leonis suffulta apparet nimium esse litigiosos, qui negant Christi satisfactionem fuisse *ad alterum*. Mirabilis quippe divinitatis unitas, & personarum discretio præstat, ut *Incarnatio* sit opus Trinitatis indivisum, & divinum Verbum existens *in forma Dei* miserit seipsum ut existens *in forma servi*. Pari ergo jure tribus personis inferatur per peccatum injuria; & nihilominus Verbum divinum ut existens *in forma servi* potuit satisfacere sibi ipsi, quatenus est offensum ut existens *in forma Dei*. Ut ergo satisfactio Christi dicatur *ad alterum*, sufficit duplex in eo natura: per quam, licet sit una persona, esse potest satisfaciens & creditor; quemadmodum est Deus & homo, mittens & missus.

Explanant id nonnulli Scholastici exemplo tutoris, qui pupilli nomine, si creditor etiam sit, potest satisfacere sibi ipsi. Verum ne aliunde petantur exempla; etiam mittere & mitti, præcipere & obtemperare dicunt ordinem *ad alterum*, non minus, ac solvere debitum & satisfacere: & si assumpta *forma servi* sat est, ut Christus sit missus à tota Trinitate, ut toti Trinitati factus sit obediens usque ad mortem, ut à tota Trinitate sit exaltatus & clarificatus; non percipio mehercle, cur id non sufficiat, ut revera toti Trinitati plenam exhibuerit satisfactionem. Quare conditiones necessarias ad plenissimam satisfactionem facile inveniuntur in Christo, si in Deo inseparabilem deitatem à proprietatibus personarum, & in ipso Christo unitatem personæ à duplici natura ratiocinando minime divellamus. Ita enim intelligemus quomodo hæc satisfactio sit debitis peccatorum æquivalens, ac proinde nulla pars debiti remissa sit gratis: quomodo sit ex propriis, & alias indebitis; quomodo etiam sit ad alterum: quod erat hac propositione inquirendum.

His nobis videtur posse Subtilis Scholæ Theologos acquiescere? neque aliud censemus reponendum esse ad illorum argumentationes ab Auctoribus principio laudatis multifariam discussas. Duo tamen ex illa schola prodierunt percelebres viri, quorum placitum postulat animadversionem aliquam nostram. Est unus Claudius Frassen, qui disput. 1. de Incarnat. art. 7. sect. 3. q. 4. propugnat satisfactionem Christi *supposito divino pacto* habere omnes conditiones, quæ requiruntur ad satisfactionem ex rigoroſa justitia, atque id esse sententiæ Scoti magis conforme. Verum & nos divinum beneplacitum in humana redemptione interfuisse concedimus; quia nullo nostro præcedente promerito, cum posset supremus Dominus omnes homines perdere, nulla necessitate absoluta ductus, dignatus est tradere pro nobis proprium Filium, ut pretium, cui solvendo non erant debitores, persolveret Fidejussor. At posteaquam id pro beneplacito voluntatis suæ definivit, non potest datam à tanto Fidejussore satisfactionem respuere: & quod respectu nostri munificentia est, comparate ad Redemptorem nostrum habet veram rationem justitiæ, ut non semel supra explicavimus. Si ergo Frassen Scoti mentem est affecutus; possumus etiam cum florentissima ipsius Schola facile convenire.

15. Doctrina Patris Frassen discutitur.

Theo-

16.
Item P. Ma-
cedo.

Theologus alter est Franciscus Macedo, qui Collat. v. differentia 4. demonstrat justitiam Dei longe esse diversam ab ea, quam agnoverunt Philosophi: ab illa procul eliminandam omnem rationem debiti ac dependentiæ, quæ repugnant supremo dominio Dei, & nihilominus perfectissimam justitiam esse: sicuti perfectissima est sapientia, quæ caret discursu, quamvis ad sapientiam homines discurrendo pertingant. Atque hæc Macedo ornate, & luculenter demonstrat. His autem positis miratur Theologos tanto studio contendere Deum esse justum eo modo, quo nos justi sumus, redarguit sodales quod formam justitiæ nostræ in Deum transferant, ait controversiam hanc tantis animorum dissidiis exagitatam pendere à notione justitiæ, concludit denique satisfactionem Christi non esse ex rigore illius justitiæ, quam Aristoteles invenit. esse tamen ad apices justitiæ illius sublimioris, quæ cum sit independentens, nulli obligationi, nisi ex libera voluntate Dei subijcitur, atque id nihil detrahare dignitati Christi, quoniam rigorosa justitia, quæ Deum debitorem constituat, est indigna ipso Deo, eique aufert rationem independentiæ. At non est, cur Macedo Theologos alios redarguat, ac multo minus cur animadversionem hanc suam, ut novam lectori proponat. Nullus quippe Theologorum tam demisse sentit de divina justitia, ut credat illam ab ea, quæ versatur inter homines, nulla ratione differre. Inter Scotistas Cardinalis de Laurea Tom. 2. in 3. p. disput. xx. art. 1. demonstrat in Deo esse quidem justitiam erga homines, sed hanc esse ipsam Dei voluntatem, & justitiam non simpliciter esse appellandam, sed tantum secundum quid; quoniam Deus nulli legi subijcitur, coronat dona sua, & obligatur tantum ex sua liberalitate. Suarez disput. iv. sect. v. & lib.

12. de Grat. cap. 7. demonstrat Deum non posse constitui debitorem, nisi ex sui promissione. Vasquez citatus cap. 3. prop. 9. negat justitiam commutativam esse proprie in Deo, ac inter Thomistas Deum non posse constitui debitorem, nisi ex sui promissione, nec aliquid habere rationem meriti, nisi ex suppositione ordinationis divinae, tenent cum Angelico Doctore 1. 2. q. 114. art. 1. & 3. p. q. 46. art. 2. Joannes à S. Thoma, Alvarez, alique complures apud Salmant. disput. 1. dub. 8. Quod ergo tanquam novum, & peracutum proponit Macedo, id in triviis, & frequenti loco persape audierat. Sed reposuerant etiam Theologi, non requiri, ut unus teneatur acceptare quod offertur ab altero, ad hoc ut inter ipsos vera justitia intercedat: nam etsi (inquit Sylvius) Rex, aut mercator non teneatur acceptare justum captivi, vel mercis pretium; si tamen acceptet, vera intercedet justitia, modo sit æqualitas rei ad rem. Attamen si placeat huc revocare controversiam, ut in Deo præsupponatur ad constituendam justitiam illius promissio, & liberalis voluntas; dicimus distinguendam duplicem necessitatem: absolutam, quæ nunquam in Deum cadit in iis quæ pertinent ad creaturas, & hypotheticam, cui absque ullo independentiæ præjudicio Deus positis prædefinitionibus suis subijcitur, atque hac necessitate acceptasse Deum satisfactionem Christi Domini, posteaquam ob nimiam erga nos charitatem illum miserat in similitudinem carnis peccati, ita, ut in humani generis reparatione sibi justitia & pax obviaverint, & quod est gratiarum maxima si attendatur Christi prædestinatio, sit summa æquitas si inspiciantur amplissima illius merita: quod non semel asserui in præcedenti Sociniani dogmatis refutatione.

C A P U T VII.

In quo refelluntur postrema argumenta capitis quinti.

S U M M A R I U M.

1. Obiectio prima Socini solvitur.
2. Refellitur ejusdem obiectio 2. 3. & 4ta.
3. Satisfit 5to argumento.

4. Solvitur obiectio 6ta.
5. Respondetur ad 7. 8. & 9.
6. Ultima obiectio eluditur.

I.
Obiectio 1.
Socini sol-
vitur.

REDEO nunc ad Socinum, qui non assereret defendi à nobis Christi satisfactionem philosophicis inventis, si in obsequium Fidei, qua nos profitemur Unigeniti divinitatem, captivasset

angustum & sæpenumero aberrans ingenium. Quoniam ergo in sola humana ratione, & in dialectica arte censeret locandum esse veritatis præsidium, abjicitque divinarum rerum agnoscendarum æquissi-